

Mindig nagy érdeklődéssel és odafigyeléssel olvasom földim, Szakály Sándor könyveit, cikkeit, recenzióit, bárhol is jelenjenek meg. Könyvemről írt recenzióját, talán érthető okból, még inkább érdeklődéssel olvastam. Soha nem gondoltam, hogy hibátlan a kötet, ezért köszönöm megjegyzéseit és kiegészítéseit. Például: valóban nem tudhatja mindenki, hogy a XIX-J-1 jelzet az 1945 utáni külügyminisztériumi anyag levéltári jelzete, s hogy a Sombor-féle feljegyzés az ún. „*Béke előkészítő*” anyagban található meg. A névmutatónál valóban figyelnem kellett volna a kiadóra, hogy a vitézeket ne a „v” betűnél helyezze el... Ígérem, ha lesz második kiadás, kijavítjuk a hibákat. Nem akarok azzal „védekezni”, hogy a forrás gyakorlatilag évtizedek óta ismert (vö.: *Lackó Miklós: Nyilasok, nemzetiszocialisták 1935–1944.* Budapest, 1966.), s 1989–90 után senkit nem akadályoztak (volna) meg abban, hogy teljes terjedelmében publikálja a feljegyzést. Jómagam örömmel tettem, és félig-meddig személyes sikernek könyveltem el, hogy végre volt egy olyan szervezet, amely nem csak szóban, hanem anyagilag is támogatta ennek az alapvető forrásnak a kiadását, a szélesebb közvéleménnyel való megismertetését.

Szakály Sándor recenziójában vannak olyan pontok, amelyekre reagálni szeretnék, illetve amelyekkel vitatkoznék. Általában azt gondolom, hogy egy ilyen jellegű munkában nem lehet minden információt pár soros lábjegyzetekbe beletömöríteni. Ezt egyszerűen nem viseli el a műfaj. Számos, a Sombor-Schweinitzer féle feljegyzésben szereplő személyről szinte könyvnyi, egyesekről már-már könyvtárnyi (Horthy Miklós, Adolf Hitler, Gömbös Gyula) szakirodalom jelent meg, s nyilvánvaló, hogy nem lehet ezek főbb adatait egy az egyben beleírni egy-egy lábjegyzetbe. A másik végletet az „átlagemberek” tucatjai jelentik, akiknek nevei nem ismertek még a szűkebb szakmai berkekben sem, nemhogy életútjukat feldolgozták volna. Arról nem is szólva, hogy azonosításuk sem mindig és feltétlenül egyszerű feladat. Megjegyzem, hogy az eredeti forrásban található számos név esetén bizony nem mindig lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a hasonló hangzású és/vagy írású nevek egy és ugyanazon személyt takarják. Magyarán: maga Sombor-Schweinitzer, vagy aki gépelte az anyagot szintén elütött, elüthetett személyneveket, arról nem is szólva, hogy az anyagból hiányzik (elveszett? ellopták? elvitték?) jó néhány oldal. Jómagam nem mertem belemenni egy ilyen találgatósdiba. Ezt a forrás előtt lévő szerkesztői megjegyzéseknél jeleztem is a Kedves Olvasóknak.

Szakály Sándor igen terjedelmes recenziójának lényegi eleme volt a felhasznált levéltári források kritikájának hiánya. Hadd jegyezzen meg, hogy szerintem általában minden forrást kritikával kell olvasni, származzanak azok bármelyik levéltárból, vagy bármely országból, nem is szólva a ma oly népszerű (élet)interjúkról. Készítettem egy kisebb statisztikát, mely szerint a könyvben szereplő 348 lábjegyzet közül 57 hivatkozik primer levéltári forrásra, a többi magyarázó jegyzet, illetve könyvekre utal. Az előbb említett 57 jegyzetből 24 származik az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárából (ÁBTL), a többi más őrzőhelyekről például, az United States Holocaust Memorial Museumból. A lábjegyzetek nagyobbik fele, 29 darab, a Magyar Országos Levéltár anyagára utal, köztük a különböző szélsőjobboldali mozgalmakra vonatkozó, megmaradt eredeti anyagokra. De térjünk vissza egy mondat erejéig még az ÁBTL-s forrásokhoz! A valóban gyakran, sokszor és sokat kritizált vizsgálati (V jelzésű) dossziéokra való utalások száma a kötetben 7, s ezekre is elsősorban más források kontrolljaként vagy megerősítéseként hivatkoztam, s igyekeztem kerülni az '56 után keletkezetteket. Pontosan azok miatt az okok miatt, amelyekre Szakály Sándor is utal recenziójában, bár magam KATPOL-os forrásokat nem is használtam... Másrészt megjegyzem, hogy 1945 után a BM, illetve a különböző néven futó „politikai rendőrségek” előszeretettel gyűjtötték be az „előző rendszer” időszaka alatt keletkezett iratokat, s csatolták hozzá egy-egy aktához. Így számos, ilyen értelemben kortárs, primer forrás található a Horthy-korszakra vonatkozóan a volt belügyi (RPO, ÁVO, ÁVH, II. BM. Főosztály, BM III. főcsoportfőnökség) iratok között. Lehet, hogy hiba volt ezt külön nem jelezni.

Recenzensem jó néhány megjegyzésével egyszerűen nem tudok mit kezdeni. Például a „sztárbesúgó” Opros Oszkár-ra vonatkozóan számos forrás áll a kutatók rendelkezésére mind az ÁBTL-ben, mind pedig a Hadtörténelmi Levéltárban. Hetényi Imre nyugdíjba vonulásához pedig csak annyit fűznék, hogy bírálóm logikája szerint akkor már jóval korábban nyugdíjba kellett volna küldeni a főrendőrt, hisz elég idős volt már...

Kovács Tamás